

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษามีบทบาทสำคัญยิ่งในการพัฒนาคุณภาพของคนดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราชที่ทรงตรัสว่า นอกจากการศึกษาจะสอนให้คนเก่งแล้วจำเป็นอย่างยิ่งที่จะอบรมให้ดีพร้อมกันไปด้วย ประเทศของเราจึงจะได้คนที่มีคุณภาพคือ ทั้งเก่ง ทั้งดี มาเป็นกำลังของบ้านเมืองให้ความเก่งเป็นปัจจัยและพลังสำหรับสร้างสรรค์และให้ความดีเป็นปัจจัยประดับประดาประคองหนุนนำความเก่ง ให้เป็นไปในทางที่ถูกที่อำนวยผลเป็นประโยชน์อันพึงประสงค์ ในภาวะที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ อย่างรวดเร็วตลอดเวลาและเป็นโลกแห่งการเรียนรู้ที่ไม่มีวันสิ้นสุด การศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาคนให้มีความเข้มแข็งทางปัญญา มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและสร้างความรู้ใหม่ได้ เพื่อที่จะสามารถดำเนินชีวิตและก้าวไปกับยุคโลกาภิวัตน์ ได้อย่างผาสุกมั่นคง และที่จะต้องพัฒนาควบคู่กันไปด้วยคือคุณธรรมจริยธรรมโดยที่ยังคงรักษาความเป็นไทยไว้ได้อีกทั้งยังอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติและเพื่อนมนุษย์อย่างสันติสุข (พระธรรมปิฎก 2542 : 3)

ความก้าวหน้าทางด้านวิทยาการ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีของประเทศทางซีกโลกตะวันตก รวมทั้งนักการศึกษาไทยได้มีโอกาสไปศึกษาเล่าเรียนยังต่างประเทศเหล่านั้นทำให้นโยบายทางตะวันตกเกี่ยวกับการรับรู้และการสอน ได้แผ่ขยายมายังประเทศไทยและเข้ามามีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาของประเทศไทยอยู่จนกระทั่งทุกวันนี้ อย่างไรก็ตามในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา เมื่อนักการศึกษาไทยและวงการการศึกษาไทยเริ่มมีประสบการณ์มากขึ้น และเกิดความตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าขององค์ความรู้และภูมิปัญญาไทยของเราเอง จึงได้หันมาสนใจกับแนวคิดทางพระพุทธศาสนาและได้พยายามนำแนวคิดและหลักธรรมต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการศึกษาและการเรียนการสอน (ทิสนา เขมมณี 2547: 193)

สารสังคัมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นกลุ่มสาระที่ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาคนโดยมีการนำเอาหลักธรรมทางศาสนามาพัฒนาเยาวชนเพื่อนำไปพัฒนา แก้ปัญหาทั้งของตนเอง ครอบครัว สังคมและประเทศชาติ โดยจัดให้มีวิชาเกี่ยวกับศาสนาเป็นวิชาบังคับในสาระศาสนา

ศีลธรรม จริยธรรม ที่นักเรียนจะต้องเรียนสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง จุดมุ่งหมายสำคัญคือมุ่งพัฒนาความประพฤติของพลเมือง ยกย่องระดับภาวะทางจิต ให้นักเรียนมีความรู้ ประสบการณ์ และทักษะเกี่ยวกับจริยธรรมคุณธรรม ปฏิบัติตามหลักความประพฤติของคนดี และมีอุดมคติตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ

ส่วนของวิชาพระพุทธศาสนานั้น แม้กระทรวงศึกษาธิการได้จัดให้มีการเรียนวิชาพระพุทธศาสนามาเป็นเวลานาน แต่ยังไม่ประสบผลเท่าที่ควรเพราะการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนให้ได้ผลเป็นของยาก เนื่องจากการสอนนามธรรมให้เป็นรูปธรรม (รพีพรรณ เอกสุภาพันธุ์ 2532: 1 -2) นอกจากนั้นยังมีปัญหามากในด้านการขาดสื่อ ขาดอุปกรณ์ และแหล่งการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ในการสอน ขาดเทคนิคการสอนที่ดี ขาดวิธีการสอนที่หลากหลาย รวมทั้งบรรยากาศที่ดีในการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา (จรัส กาอินทร์ 2540: 74) นอกจากนั้น ครูส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจที่สมบูรณ์ชัดเจนเกี่ยวกับพุทธศาสนาในเรื่องที่สอน ไม่สามารถยกตัวอย่างประกอบการอธิบายได้อย่างสอดคล้องด้วยการใช้ภาษาอย่างธรรมดาสามัญ ขาดการบูรณาการระหว่างเนื้อหาที่จะใช้เรียนกับชีวิตของนักเรียน ครูไม่สร้างบรรยากาศการเรียนให้น่าสนใจและดึงดูดนักเรียนให้ติดตามจนจบบทเรียน มักยึดแบบเรียนเป็นหลักมากกว่าตัวนักเรียน ใช้วิธีการให้นักเรียนไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองมากเกินไป นักเรียนจึงมีเจตคติที่ไม่ดีต่อการเรียนรู้เรื่องพระพุทธศาสนา รู้สึกเบื่อหน่ายต่อการเรียน การสอนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในโรงเรียนให้ได้ผลจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้นักเรียนได้แสดงศักยภาพของตนเองให้เกิดประโยชน์ในการแสวงหาความรู้ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในระดับชั้นเรียน สร้างทักษะพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคม เข้าใจตนเองและผู้อื่น มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำและร่วมตัดสินใจ แสดงความคิดเห็นอย่างเป็นเหตุและผล เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น การเรียนรู้ร่วมกันเช่นนี้จะส่งผลให้นักเรียนมีทักษะการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วและมีพัฒนาการที่ดีขึ้น เกิดความมั่นใจในตนเอง มีความสุขในการเรียนและรักการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันและกัน และมีความรับผิดชอบร่วมกันทั้งในส่วนตน และส่วนรวม เพื่อให้กลุ่มได้รับความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด

สภาพสังคมไทยในปัจจุบัน ผลสืบเนื่องมาจากการรับเอาความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีของตะวันตกเข้ามาอย่างขาดการกลั่นกรองและไม่มีการจำกัด ประกอบกับการก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ซึ่งเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และสารสนเทศ ส่งผลให้เกิดความไม่สมดุลระหว่างการพัฒนาประเทศทางด้านวัตถุกับด้านจิตใจ วัตถุแผ่ขยายความก้าวหน้าอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว แต่ในทางตรงกันข้ามกับสภาวะทางจิตใจ

ของประชาชนในชาติกลับเสื่อมถอยและตกต่ำลงอย่างน่าเป็นห่วง เพราะการขาดแคลนความเจริญก้าวหน้าทางด้านจิตใจ หรือขาดศีลธรรมประจำใจนั่นเอง

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์สภาพปัญหาและข้อมูลด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา พบว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูยังไม่หลากหลาย นักเรียนขาดคุณลักษณะการใฝ่รู้ใฝ่เรียนและคุณลักษณะที่ดีในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด ประกอบกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมตะวันตก ไม่นิยมเข้าวัดฟังธรรม ทำให้นักเรียนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักคำสอนทางศาสนา ประเพณีที่งดงามของไทย และการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จึงจำเป็นที่ต้องให้ความรู้ที่ถูกต้องเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตนอย่างถูกต้อง เหมาะสมตามหลักของพระพุทธศาสนา

ผู้วิจัยเห็นว่าปัจจุบันสังคมไทยกำลังประสบปัญหาความเสื่อมทางศีลธรรม จริยธรรมอย่างหนักเหตุผลมาจากในระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมารัฐบาลมุ่งพัฒนาความก้าวหน้าด้านวัตถุและเทคโนโลยี มากจนเกินไป ประกอบกับผู้นำไม่ยึดหลักธรรมมาภิบาลทำให้สังคมเสื่อมและปัญหาสังคมตามมามากมายตามที่ทราบกันผู้วิจัยจึงนำการสอนแบบไตรสิกขามาสอนเพื่อช่วยให้นักเรียนรู้จักการนำหลักไตรสิกขาของพระพุทธศาสนามาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องหลักธรรมในวิถีไทยของนักเรียน โดยการสอนแบบไตรสิกขาระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

2.2 เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดแบบสามัญลักษณ์ของนักเรียน โดยการสอนแบบไตรสิกขาระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องหลักธรรมในวิถีไทยของนักเรียน โดยการสอนแบบไตรสิกขาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3.2 ทักษะการคิดแบบสามัญลักษณ์ของนักเรียน โดยการสอนแบบไตรสิกขาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

4. ขอบเขตของการวิจัย

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาลศรีบุญยานุสรณ์ จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 4 ห้องเรียน รวมนักเรียน 147 คน ซึ่งจัดนักเรียนแบบคละความสามารถ

4.2 เนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย เป็นเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่องหลักธรรมในวิถีไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

4.3 ระยะเวลาที่ใช้ในการสอน จำนวน 16 ชั่วโมง

4.4 ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย

4.4.1 ตัวแปรอิสระ คือ การสอนแบบไตรสิกขา

4.4.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

- 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องหลักธรรมในวิถีไทย
- 2) ทักษะการคิดแบบสามัญลักษณ์

5. นิยามศัพท์

5.1 การสอนแบบไตรสิกขา หมายถึง การจัดกิจกรรมเรียนการสอนโดยผ่านขั้นตอนในการศึกษา 3 ขั้นตอนคือ 1) ขั้นศีล คือ ดำรงกาย วาจา โดยควบคุมตนเองให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย 2)ขั้นสมาธิ คือ การฝึกจิตมั่นคง แน่วแน่ ไม่คล้อยตามความต้องการที่ไม่ถูกต้อง 3) ขั้นปัญญา คือ การคิดพิจารณาให้รู้แจ้งชัดในความรู้สึกร ความคิดของตน ในขณะที่จิตสงบเป็นสมาธิก็จะเกิดปัญญา

5.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนที่ได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยครอบคลุมเนื้อหาเรื่องหลักธรรมในวิถีไทย

5.3 ทักษะการคิดแบบสามัญลักษณ์ หมายถึง คิดอย่างรู้เท่าทันความเป็นไปของสิ่งทั้งหลายซึ่งจะต้องเป็นอย่างนั้น ๆ ตามธรรมชาติของมันเอง ในฐานะที่มันเป็นสิ่งซึ่งเกิดจากเหตุปัจจัยต่าง ๆ ปรงแตงขึ้นจะต้องเป็นไปตามเหตุปัจจัย

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ผลของการวิจัยจะเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบไตรสิกขา และวิธีคิดแบบสามัญลักษณ์

6.2 ทักษะการคิดแบบสามัญลักษณ์เป็นแนวทางในการพัฒนาการคิดอย่างรู้เท่าทันตนเอง

6.3 ได้ทราบแนวทางการสอนแบบไตรสิกขา ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น

6.4 ได้แนวทาง ในการปรับปรุง และการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมและสาระกลุ่มการเรียนรู้อื่นๆ

